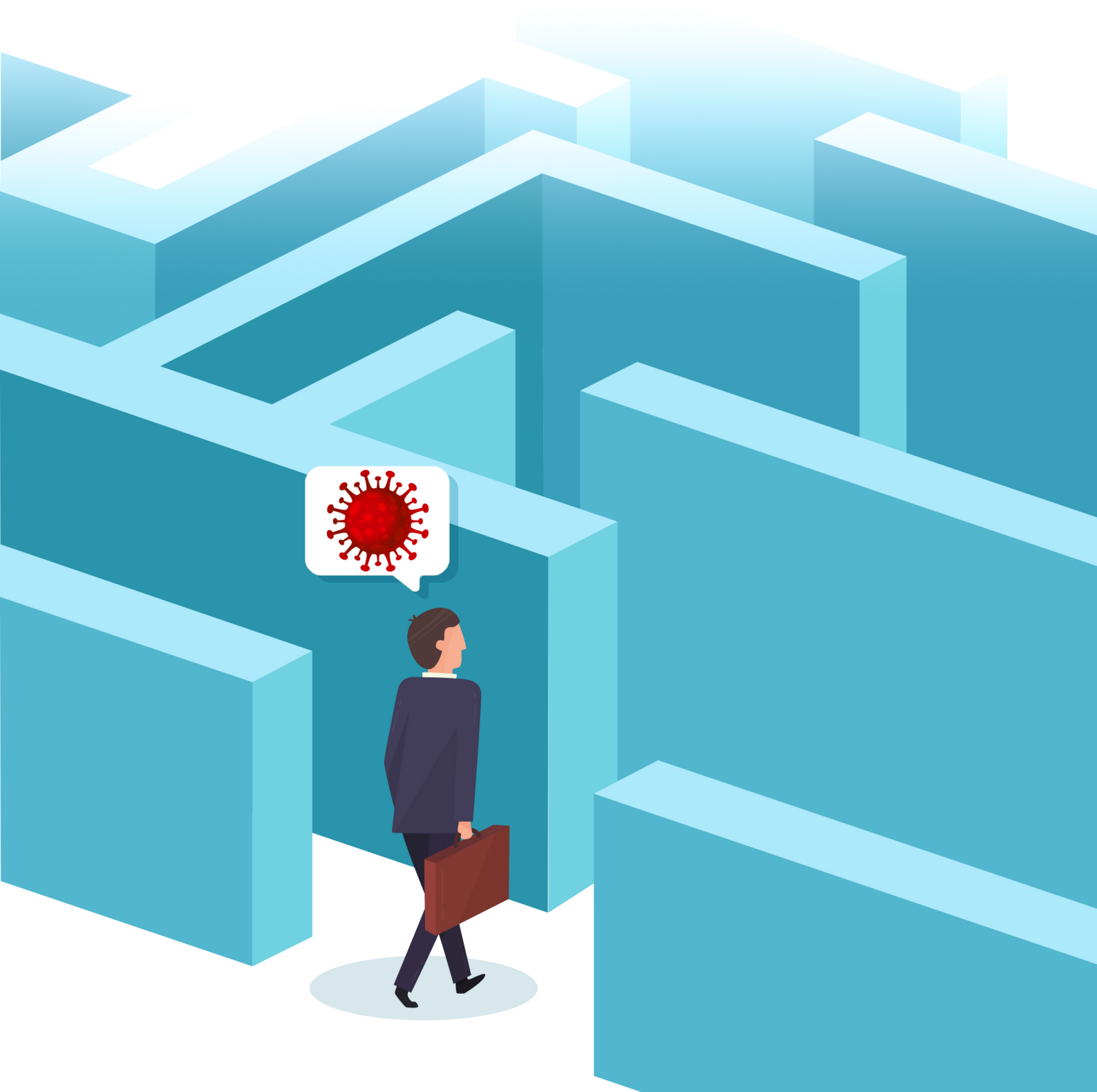

دانشکده کارآفرینی

۳۰ چالش پیش روی کسب و کارها در بحران کرونا

دکتر علی داوری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش	۳۰ چالش پیش روی کسب و کارها در بحران کرونا
تاریخ انتشار	۹۹/۲/۱
کدگزارش	CVB/ENT/BUSINESS/02
ویراست	اول
سازمان	دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران
نویسنده	دکتر علی داوری-عضو هیات علمی دانشگاه تهران

در ایران با شروع کرونا و کاهش سطح ارتباطات اجتماعی و فعالیت های اقتصادی، تولید و فروش بیشتر کالاها و خدمات با مشکل مواجه شده است. گزارش رسمی شاپرک در اسفندماه سال ۹۸ بیانگر افت فروش کسب و کارها است. همچنین گزارش مسیریاب بلد نشان می دهد از ابتدای اسفند تا انتهای تعطیلات عید، حرکت به سمت مراکز خرید، رستوران ها و کافه ها، سینماها و پارک ها کمتر شده است. این آمارها می تواند بیانگر کاهش سطح کلی فعالیت کسب و کارها باشد. دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران در راستای مسئولیت اجتماعی و رسالت خویش اقدام به انتشار سلسله گزارش هایی نموده است تا بتواند کمکی هر چند کوچک به جامعه کسب و کار کشور برای مقابله با این تهدید جهانی نماید. در این گزارش سی چالش پیش روی کسب و کارها در دوره بحران کرونا معرفی شده اند. این چالش ها در قالب عوامل جهانی اقتصادی، دولتی، شرکتی و رقابتی و اجتماعی دسته بندی شده اند. در ادامه چند توصیه برای کاهش تبعات بحران برای کسب و کارها معرفی شده است.

بر اساس آمارهای موجود مواردی از این چالش ها مرور شده است:

چالش های جهانی:

آمارهای سازمان بین المللی کار (ILO) بر اساس گزارش جدید وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی نشان می دهد که ۸۱ درصد (۲،۷ میلیارد نفر از ۳،۳ میلیارد نفر) شاغلان جهان تحت تاثیر کرونا قرار گرفته اند. همچنین در سه ماهه دوم سال ۲۰۲۰ به علت شیوع کرونا در مجموع ۶،۷ درصد ساعت کار کم شده است (با فرض ۴۰ ساعت کاری در هفته) معادل بیکاری ۲۳۰ میلیون کارگر تمام وقت در جهان است. همچنین بر اساس گزارش صندوق بین المللی پول (IMF) پیش بینی می شود نرخ رشد اقتصادی جهان در ادامه سال ۲۰۲۰ کاهش خواهد یافت.

چالش های اقتصادی:

بررسی تغییرات قیمت طلا و ارز از ابتدای اسفند ۹۸ تا انتهای فرودین ۹۹ نشان می دهد دلار نسبت به ابتدای اسفند حدود ۱ درصد، طلا حدود ۱۳ درصد و سکه حدود ۲۲ درصد افزایش قیمت داشته اند. همچنین بر اساس گزارش صندوق بین المللی پول پیش بینی می شود رشد اقتصادی کشور در سال جاری منفی شود.

چالش های دولت:

بر اساس گزارش های منتشر شده در دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران پیش بینی می شود به دلیل بحران کرونا مصارف بودجه ای دولت حدود ۲۲۴،۲۵ میلیارد تومان برای بخش سلامت، بهداشت، بیمه بیکاری و کسب و کارها افزایش یابد. لازم بذکر است که دولت های آلمان ۱۵۰ میلیارد یورو، ایتالیا ۲۵۰ میلیارد یورو و استرالیا ۱۷،۶ میلیارد دلار برای مبارزه با کرونا اختصاص داده اند.

چالش های شرکتی/کسب و کار:

گزارش شرکت شبکه الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) وابسته به بانک مرکزی نشان می دهد تعداد تراکنش های اسفند سال ۹۸ نسبت به بهمن ۱،۳ درصد کاهش یافته است، این کاهش تعداد تراکنش طی سال های گذشته بی سابقه بوده است. میزان رشد تراکنش های انجام شده در اسفند ۹۸ نسبت به سال ۹۷ فقط ۲،۸ درصد افزایش یافته است این در حالی است که تعداد تراکنش های انجام شده از طریق شاپرک در سال ۹۷ نسبت به سال ۹۶ حدود ۲۶،۴ درصد رشد داشته است.

چالش های اجتماعی:

گزارش های اقتصادی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در اسفند ۹۸ نشان می دهد ۲ درصد شاغلین کشور که نزدیک به ۵ میلیون نفر هستند، احتمالاً در معرض بیکاری هستند. بیکاری این افراد بر کاهش رفاه و افزایش فقر در جامعه موثر است.

در بخش بعدی این چالش ها به صورت کامل تشریح شده اند.

چالش های جهانی:

کاهش تولیدات در جهان به دلیل شیوع ویروس کرونا پیامدهای منفی قابل توجهی دارد. بحران کرونا کشورهای صنعتی جهان و چین به عنوان شکل دهندگان زنجیره تامین جهانی را با مشکل مواجه نموده است. در مقایسه با رخدادهای مشابه گذشته، اقتصاد جهان در زمان حال دارای ارتباطات بسیار گسترده تر است، در نتیجه این بحران پیچیده تر شده است. همچنین برخی کشورها مانند چین در مراحل پایانی بیماری هستند، برخی مانند ایران و ایتالیا در دوره پیک ابتلا هستند و برخی در مرحله شروع. تفاوت در مرحله شیوع بیماری ریسک شیوع مجدد بیماری را بالاتر می برد. در مجموع برخی چالش های جهانی عبارتند از:

۱ احتمال طولانی شدن دوره بهبود و رونق اقتصاد جهانی و پیش بینی بحرانی بزرگتر از سال ۲۰۰۸

۲ درگیر بودن کشورها در مراحل مختلف شیوع کرونا

۳ احتمال تداوم کاهش جهانی قیمت و مصرف نفت و محصولات پتروشیمی

۴ کاهش تولید کشورها و آسیب به زنجیره تامین و لجستیک در جهان

۵ عدم اطمینان در بازارهای مالی و بورس جهان

۶ نبود تجربه مشابه مدیریت بحران در سطح جهان

۷ محدود شدن ارتباطات و سفرهای تجاری و تفریحی

چالش های اقتصادی:

به دلیل شیوع کرونا تولید و مصرف بیشتر کالاها و خدمات در کشور دچار مشکل شده است و هر دو طرف عرضه و تقاضا شوک ایجاد شده است. کاهش ارتباط با سایر کشورها ممکن است بر افزایش بیشتر قیمت ارز و مبادلات موثر باشد. درآمدهای ارزی کشور به دلیل وابستگی به صادرات مواد خام احتمالاً کاهش خواهند یافت. این بحران بزرگترین چالش اقتصادی را در جهان ایجاد کرده است. در مجموع می توان چالش های اقتصادی را به صورت زیر خلاصه کرد:

بسته شدن مرزهای کشورهای همسایه و کاهش امکان مبادلات

۸

کاهش صادرات مواد خام و واردات به کشور

۹

افزایش قیمت ارز

۱۰

کاهش فعالیت برخی کسب و کارهای خرد و کارآفرینانه

۱۱

رکود تولید و خدمات

۱۲

کاهش میزان سرمایه گذاری

۱۳

چالش های دولتی:

دولت ها به دلیل نقش حاکمیتی در کنترل تبعات بحران در همه کشورها بازیگر کلیدی محسوب می گردند. سیاست های سختگیرانه و سهل گیرانه دولت ها می تواند بر میزان گسترش و دوره زمانی بحران موثر باشد. این سیاست ها می تواند جنبه های متعدد هزینه ای، حمایتی و اطلاع رسانی را شامل می شود. حتی در کشورهای دارای بخش خصوصی قوی نیز سیاست های دولت ها در دوره بحران سونوشت ساز است. در شرایط بحرانی دولت ها بودجه های کلان را برای نظام بهداشت، درمان و سلامت تخصیص داده و سیاست های اقتصادی را تعیین می کنند. در ایران به دلیل مشکلات تحریم محدود شدن منابع درآمدی اصلی، کاهش میزان مالیات دریافتی در سال جدید و افزایش هزینه ها و عدم آمادگی قبلی برای بحران، دولت را با مشکلات بیشتر مواجه ساخته است. این مشکلات بر کمیت و کیفیت کمک های دولتی به کسب و کارها موثر است. در مجموع برخی چالش های دولتی عبارتند از:

افزایش هزینه های درمانی، بیمه و تامین اجتماعی

۱۴

کاهش درآمدهای دولت

۱۵

پایین بودن توان مالی دولت در حمایت از کسب و کارها در مقایسه با سایر کشورها

۱۶

چالش های شرکتی/درون صنعت:

شرکت ها با مشکلاتی مانند کاهش توان زنجیره تامین و لجستیک، تعطیلی واحدها، کاهش فروش و کاهش کارایی مواجه هستند. بخش تقاضا با تغییر رفتار خرید مشتریان مواجه است. برخی کالاها و خدمات فروش بالایی دارند(مانند مواد غذایی و بهداشتی) برخی خریده ها به تاخیر افتاده(مانند خدمات تعمیراتی، معاملات املاک) و برخی کالاها و خدمات بدون خریدار مانده است(مانند پوشاک، رستوران ها). برخی از چالش ها شرکت ها عبارتند از:

کمیود برخی مواد اولیه

۱۷

محدود شدن امکان حمل و نقل مواد به دلیل ممنوعیت تردد

۱۸

کاهش تعداد نیروی کار فعال به دلیل تعطیلی، شیفتی شدن و بیماری

۱۹

کاهش حجم نقدینگی بسیاری از کسب و کارها

۲۰

افزایش بدهی ها به دلایلی مانند عدم دریافت مطالبات گذشته

۲۱

افزایش هزینه ها به دلیل کاهش بهره وری، فروش، و هزینه های ثابت

۲۲

تعدیل یا نگهداشت نیروی انسانی

۲۳

کاهش میزان فروش

۲۴

کاهش اعتماد مشتریان به کسب و کارها به دلیل هشدارهای بهداشتی

۲۵

تغییر انتظارات مشتری

۲۶

نامشخص بودن چشم اندازهای کسب و کار برای تصمیم گیری

۲۷

چالش های اجتماعی:

عدم اطمینان نسبت به آینده، جامعه را به پس انداز بیشتر و به تعویق انداختن خرید اقلام کمتر ضروری تشویق می کند. لذا برخی کسب و کارهای تعطیل شده و یا با ظرفیت کمتر فعالیت می کنند. در نتیجه افراد بیشتری در جامعه بیکار شده و بیکاری، فقر و بدهی بیشتر را به همراه دارد. از سوی دیگر تغییر نگرش جامعه بر تغییر مدل کسب و کارها تاثیر دارد ناآگاهی و عدم همکاری مناسب برخی افراد جامعه در رعایت دستورالعمل های پیشگیری، حضور در مراکز خرید و تفریحی نیز می تواند بر طولانی شدن دوره بیماری موثر باشد. برخی چالش های اجتماعی عبارتند از:

تغییر سبک زندگی و نگرش آحاد جامعه و اولویت ها

۲۸

فقرتر شدن دهک های پایین جامعه

۲۹

کم توجهی برخی افراد در پیشگیری و احتمال طولانی تر شدن دوره بحران

۳۰

توصیه هایی برای مواجهه با بحران:

(۱) تاب آوری مالی

کسب و کارها بایستی در مدیریت و حفظ میزان نقدینگی در سناریوهای مختلف، افزایش زمان بازپرداخت بدهی ها و کاهش دوره وصول مطالبات صورت توامان تلاش کنند.

(۲) حفظ میزان فروش

یکی از معضلات اکثر کسب و کارها در شرایط فعلی افت فروش، تغییر رفتار و انتظارات مشتری، در اولویت خرید نبودن محصولات برای مشتری است. لذا بکارگیری روش های جایگزین مانند فروش آنلاین و یا حضور در فروشگاه های زنجیره ای و هایپرمارکت ها، فروش تخفیفی، اقساطی و تبلیغات، تمرکز بر مشتریان مهم تر (مشتریان دائمی و مشتریان بزرگ) لازم است.

(۳) مدیریت زنجیره تامین

به دلیل شیوع بیماری کرونا در جهان، زنجیره تامین دچار مشکل شده است. لذا کسب و کارها بایستی به دنبال شناسایی ریسک ها، پایش مداوم اطلاعات، یافتن راهکارهایی برای حمل و نقل و لجستیک، بررسی امکان دسترسی به تامین کنندگان جدید، همکاری با شرکای تجاری برای کاهش موانع زنجیره تامین مواد اولیه باشند.

(۴) همدلی با منابع انسانی

تشویق کارکنان به اقدامات ابتکاری و حمایت از کارکنان در این شرایط بر تعهد بلندمدت کارکنان تاثیر مثبت دارد. از دست دادن نیروها در زمان فعلی در دوران پساکرونا به سادگی قابل جبران نخواهد بود.

(۵) ارزیابی جایگاه در نقشه تاب آوری

درک جایگاه کسب و کار در نقشه تاب آوری بر اساس چهار عامل بالا می تواند راهگشا باشد. برای درک جایگاه تاب آوری بر اساس دو عامل احتمال تخریب ناشی از بحران و پیامدهای آن چهار ناحیه را می توان در نظر گرفت:

ناحیه ۱) احتمال تخریب کم و پیامدهای خفیف ناشی از بحران کرونا

ناحیه ۲) احتمال تخریب زیاد ولی دارای پیامدهای خفیف

ناحیه ۳) با احتمال تخریب بالا و پیامدهای شدید

ناحیه ۴) احتمال تخریب پائین و پیامدهای شدید

این گزارش با همکاری روزنامه دنیای اقتصاد در تاریخ ۹۹/۱/۲۵ منتشر شده است و بعد از دریافت دیدگاه های خبرگان، محتوای مطالب در گزارش حاضر اصلاح و بهبود یافته است.

گزارش های زیر از این مجموعه که منتشر شده اند و یا در حال انتشار هستند را می توانید در سایت دانشکده کارآفرینی مطالعه نمائید:

- ۱- بحران کرونا و اقدامات ابتکاری شرکت ها و کسب و کارها: خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا) ۹۹/۱/۹
- ۲- ده توصیه برای شرکت ها در مواجهه با بحران کرونا: خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا) ۹۹/۱/۲۳
- ۳- پنج استراتژی تاب آوری کسب و کار در شرایط بحران کرونا: خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا) ۹۹/۱/۳۱

در صورتی که پیشنهادی برای بهبود محتوای گزارش های بعدی دارید، خواهشمند است نظرات خود را به آدرس ایمیل زیر ارسال فرمائید.

ali_davari@ut.ac.ir